ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2019/HC-A/298
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް، ރީފް / ސ.[illegible]
- **އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ޙަސަން ދަފްތަރު ނަންބަރު ހސ 9243/ މާލެ
- **ޝަރީޢަތްކުރި ކޯޓު:** އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު ޖެހިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2019/HC-A/305
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ޙަސަން ދަފްތަރު ނަންބަރު ހސ 9243/ މާލެ
- **އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް:** ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް، ރީފް / ސ.[illegible]
- **ޝަރީޢަތްކުރި ކޯޓު:** އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު ޖެހިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު [illegible]
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚު: 17 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1444 / 13 އޮކްޓޫބަރު 2022

ހައިކޯޓުގައި ނަންބަރު 2019/HC-A/298 ގެ ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 09 ޝައްވާލް 1440 / 12 ޖޫން 2019

ހައިކޯޓުގައި ނަންބަރު 2019/HC-A/305 ގެ ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 13 ޝައްވާލް 1440 / 16 ޖޫން 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 3494/Cv-C/2018
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **މައުޟޫޢު:** އެއްބަސްވުމާއިޚިލާފުވުން ފައިސާ އަނބުރާދޭން ހުށަހެޅި މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 27 އޮގަސްޓު 2018
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 28 މާރިޗު 2019

[illegible] (ދިފާޢުގައި [illegible] ޙާޟިރުވެފައެވެ.)

ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3494/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފުކަމަށް ބުނެ، އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބެލެވެމުންދާ މައްސަލައެކެވެ. ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ޤަޟިއްޔާ އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދެބަސްވުމުގެ ފަރާތުންވެސް މިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރައްވާފައެވެ. އެގޮތުން،

1.1. ދަފްތަރު ނަންބަރު 9243 މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ [illegible] ސ. [illegible]، [illegible] / އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން [illegible] އިސްތިއުނާފަކީ މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/298 އިސްތިއުނާފެވެ. މިއިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ 17 އޭޕްރީލް 2019 ގައެވެ. ޝަރީޢަތްނިމިފައިވަނީ 12 ޖޫން 2019 ގައެވެ.

1.2. ސ. [illegible]، [illegible] / އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ [illegible] ދަފްތަރު ނަންބަރު 9243 މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވުމުން [illegible] އިސްތިއުނާފަކީ މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/305 އިސްތިއުނާފެވެ. މިއިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ 17 އޭޕްރީލް 2019 ގައެވެ. ޝަރީޢަތްނިމިފައިވަނީ 16 ޖޫން 2019 ގައެވެ.

2. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު އިސްތިއުނާފުތަކަކީ، [illegible] ކޯޓުގެ އެއް ޤަޟިއްޔާއެއް ދެފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާފައިވާ އިސްތިއުނާފުތަކެއް ކަމުގައިވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][1] އިސްތިއުނާފުގައި

---

[1] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/31 އިސްތިއުނާފު

މިފަދަ މައްސަލަތައް ހިންގުމާމެދު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލަށް[2] ރިޢާޔަތްކޮށް، މި މައްސަލަތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ކުރިޔަށް ގެންގޮސްފައިވަނީ، ވާރުތުންގެ އެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މައްސަލައިގެ ފަސްމަންޒަރު

3. ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު 09-D P1487B-01 "އަލިމަސް" ދޯނި ވިއްކާލުމަށްޓަކައި [illegible] މުޙައްމަދާ ދެމެދު 10 ނޮވެމްބަރު 2017 ގައި އެއްބަސްވުމެއް ހެދިފައެވެ.

4. އެއްބަސްވުމުގެ 06 ވަނަ މާއްދާއާއި 07 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

[6] މި އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއި [illegible] 1,000,000.00 (އެއްމިލިއަން) ރުފިޔާ [illegible]

[7] މި އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] 3,200,000.00 (ތިންމިލިއަންދުއިސައްތަހާސް) ރުފިޔާ [illegible] 100,000.00 (އެއްލައްކަ) ރުފިޔާ [illegible] 32 [illegible]

[8] މި އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] 1000-10058298-03-901 [illegible] 25 ވަނަ [illegible]

5. އެހެންނަމަވެސް، [illegible] އެއްގޮތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކާފައިނުވާކަމަށް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ބުނެއެވެ. އެހެންކަމުން، 28 މޭ 2018 ގައި އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް ނޯޓިސް ފޮނުވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކޮށްލެވޭ، އެއްބަސްވުމުގެ ޖަޒާއީ މާއްދާއެއް ކަމުގައިވާ 7 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] ސަބަބުން ގެއްލުން [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ނޯޓިސް ލިބޭ ދުވަހުން ފެށިގެން 30 ދުވަސްވުމުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުވާނެކަމަށެވެ. އަދި ދޯނި އަނބުރާ ހަވާލުކުރުމާއި، ދޯނި އަނބުރާ ހަވާލުކުރާ ދުވަހު

---

[2] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/31 ޤަޟިއްޔާގެ 13 ވަނަ ނުކުތާގައި

ހަމައަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށާއި، އެހިނދަކު ނުދެއްކިވާ ފައިސާ އެކީ އެއްފަހަރާ ދެއްކުމަށާއި، އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 1،152،068.67 (އެއްމިލިއަން އެއް ލައްކަ ފަންސާސްދެހާސް ފަސްދޮޅަސް އަށް ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް ހަތް ލާރި) ދިނުމަށާއި، އެއްބަސްވުމުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ވަކީލު ހަރަދަށް ޒިންމާ ވާން ޖެހޭ ކަމަށް އަންގާފައިވެއެވެ.

6. އެހެންނަމަވެސް ރިޕޯޓާ އެއްގޮތަށް އަމަލުކޮށްފައިނުވާތީ، އަބްދުﷲ ޝަރީފުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން މިއީ ސިވިލް ކޯޓުގެ އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރެވެމުން ބެލެމުންދާ ދެ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓު ޙުކުމް

7. ބުނުމުން ހަޤީޤަތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށް، އެއްބަސްވުމުގެ ޖަދުވަލީ މާއްދާއެއް ކަމަށާއި، މުޙައްމަދު ޙަސަން މިޝާއްދާ ހިސާބުކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުން އަބްދުﷲ ޝަރީފުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި އެދިފައިވީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

7.1. ފުރިހަމަކޮށް ރިޕޯޓާއި އެއްގޮތަށް އެއްބަސްވުން ތަންފީޒުކުރަން ކަނޑައަޅައިދިނުން؛

7.2. ދޯނި އަބްދުﷲ ޝަރީފާ ހަވާލުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްދިނުން؛

7.3. ދޯނީގެ މަރާމާތަށް މުޙައްމަދު ޙަސަން ހިންގާފައިވާކަން ކަނޑައަޅައިދިނުން؛

7.4. މުޙައްމަދު ޙަސަން އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުން.

8. ސިވިލް ކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދޯނީގެ ޖުމުލަ އަގުގެ ގޮތުގައި 1385500.00 (އެއް މިލިއަން ތިން ލައްކަ އަށްޑިހަ ފަސްހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާ އެމީހަކަށް ދައްކާފައިވާތީ، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުން ބަދަލު ހޯދުން [illegible]

އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކޮށް ދޯނި އަނބުރާ ހަވާލުކުރެވޭނެ ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމާއެކު ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދެވެން ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.[3]

9. ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ.

9.1 މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ފަރާތުން އަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ދެއްކިފައިވަނީ 1،244،500 (އެއްމިލިއަން ދުއިސައްތަ ސާޅީސް ހަތަރުހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާކަން ލިޔެކިޔުންތަކުން އެނގޭކަމާއި، ބާކީ 1،455،500 (އެއްމިލިއަން ހަތަރުލައްކަ ފަންސާސް ފަސްހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާ ނުދެއްކިއޮތްކަން އެނގޭކަން،

9.2 އަބްދުﷲ ސަޢީދު އާއި މުޙައްމަދު ހަސަންއާއި ދެމެދު 10 އޮގަސްޓް 2017 ގައި ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ލޯނު އެއަށް އަމަލުކުރެވެންނެތް ބާޠިލް އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް،

9.3 މިހާތަނަށް ދެއްކިފައިވާ 1،244،500 (އެއްމިލިއަން ދުއިސައްތަ ސާޅީސް ހަތަރުހާސް ފަސްސަތޭކަ) އަދި އަންނަނިވި ކަންތައްތަކުގެ ބަދަލެއްގެ ގޮތުން ދަޢުވާކުރާ ސ. [illegible]/ [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ލިބިގެންވާ އެއްޗެއްކަން،

9.3.1 [illegible] ދެމެދުގައި ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމާއި މުޙައްމަދު ހަސަން [illegible] ސަބަބުން މިމައްސަލަ [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދު ހަރަދުކޮށްފައިވާ ފައިސާއާއި،

9.3.2 މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ފަރާތުން، އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ގޮތުގެމަތިން [illegible] އިންޝުއަރަންސް އެއްކޮށްފައި ނުވާތީ [illegible] އިންޝުއަރަންސް [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ހަރަދުކޮށްފައިވާ ފައިސާއާއި،

---

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible]

9.3.3. މި އުޅަނދު މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި އޮތުމުގެ ސަބަބުން 17 (ސަތާރަ) މަސްދުވަސް ވަންދެން މިއުޅަނދު ބޭނުންކުރަން ޢަބްދުﷲ ސަޢީދް އަށް ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން ޢަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ލިބިގެން ގެއްލިފައިވާ މަންފާގެ ބަދަލު؛

9.4. "އަލިމަސް" ދޯނި މުޙައްމަދު ހަސަނާއި ހަވާލުކުރިއިރު ދޯނީގައި ހުރިހާ ސާމާނާއިއެކު 28 މާރިޗު 2019 މިދުވަހުން ފެށިގެން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޢަބްދުﷲ ސަޢީދާ އުޅަނދު ހަވާލުކުރުމަށް؛

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބުތަކުގައި ޚުލާޞާ އަންނަނިވި ކަންކަމެވެ.

10.1. ދަޢުވާގެ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ލިޔެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރާ ދުވަހު 1,000,000 (އެއްމިލިއަން) ރުފިޔާ އަދި ބާކީ 3,200,000 (ތިން މިލިއަން ދެލައްކަ) ރުފިޔާ ގިނަވެގެން 32 (ތިރީސް ދޭއް) މަހުގެ ތެރޭގައި މަހަކު މަދުވެގެން 100,000 (އެއްލައްކަ) ރުފިޔާގެ މަތިން ދައްކަންޖެހޭކަން[4]

10.2. ދަޢުވާލިބިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުން މިޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުނު 11 ނޮވެމްބަރު 2019 ގެ ނިޔަލަށް ދައްކާފައިވާ ޖުމްލަ އަދަދަކީ 1,244,500 (އެއްމިލިއަން ދެލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރުހާސް ފަސް ސަތޭކަ) ރުފިޔާ ކަމާއި، މި އުޅަނދުގެ އަގުގެ 50 އިން ސައްތަ ވުރެން މަދު އަދަދެއްކަމުން އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ފައިސާދައްކައިފައިވާކަން އެނގޭކަން[5]

10.3. އެއްބަސްވުމުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިމައްސަލަ ސަޢީދަށް ދަޢުވާކުރެވިފައިވާ ހިނގި 37,500 (ތިރީސް ހަތްހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާ އާއި ކޯޓުގެ އިންޝުއަރަންސް އަދި ބޮޑުވަން 25,200 (ފަންސަވީސް ހާސް ދުއި ސައްތަ) ރުފިޔާ ޢަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ދިނުންޖެހޭކަން[6]

---

[4] ސިވިލް ކޯޓުގެ ފައިސަލާއި ނިޔާ ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފް ނަންބަރު 3 (ނ)

[5] ސިވިލް ކޯޓުގެ ފައިސަލާއި ނިޔާ ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފް ނަންބަރު 3 (ނ)

[6] ސިވިލް ކޯޓުގެ ފައިސަލާއި ނިޔާ ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފް ނަންބަރު (ނ)

10.4. އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއެއް ނުދެއްކުމުން ވިއްކާފަރާތަށް މާލީ ގެއްލުމެއް ވެއްޖެނަމަ އެގެއްލުމުގެ ބަދަލު ވިއްކާފަރާތަށް ލިބެންވާނެކަމަށް އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، މިގޮތުން ގެއްލުން ލިބޭ ތާރީޚުން ފެށިގެން 20 (ވިހި) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅަންވާނެކަމާއި، މިގޮތުން ލިބޭ ގެއްލުމުގެ ތަޚްމީން ދެފަރާތުން ވާހަކަ ދައްކައިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހަމަޖައްސަން އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން[7]

10.5. 28 މެއި 2018 ދުވަހުގައި ފޮނުވާފައިވާ ނޯޓިހަކީ، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ފޮނުވިފައިވާ ނޯޓިހެއް ކަމުގައި ބެލެވެން ނެތްކަން[8]

10.6. އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރެއިން [illegible] 17 (ސަތާރަ) މަސް ދުވަސް ފާއިތުވެފައިވާއިރު، [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން ދެއްކިފައިވަނީ 1،244،500 (އެއްމިލިއަން ދުއިސައްތަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް ފަސް ސަތޭކަ) ރުފިޔާ ކަމާއި، ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން [illegible] [illegible] ބާކީވާ 1،455،500 (އެއްމިލިއަން ހަތަރުލައްކަ ފަންސާސް ފަސްހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާ އަދި [illegible] ފައިސާކަން[9]

10.7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ހަސަން [illegible]، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ނިޔާބަތުގައި މުޙައްމަދު ހަސަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][10]

10.8. އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] ބައިވެރިންގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު[11]ގެ 23 ވަނަ

---

[7] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ނަންބަރު 3 (ހ)

[8] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ނަންބަރު 3 (ހ)

[9] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ނަންބަރު 3 (ށ)

[10] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ނަންބަރު 3 (ށ)

[11] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުތަކީ [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުގެ އިޚްތިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މިމައްސަލައިގައި [illegible] އެއްބަސްވުމުގައި އެޕީލަންޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މިމައްސަލައިގައި [illegible] [illegible]، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އާންމު އުސޫލުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][12]

10.9. އެޕީލަންޓު [illegible] [illegible]، [illegible] ފަރާތުން [illegible] އެނގޭ އިރު، އެޕީލަންޓުވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][13]

10.10. [illegible] ގުޅިގެން [illegible] ދެއްކިފައިވާ 1،244،500 (އެއްމިލިއަން ދެލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް ފަސް ސަތޭކަ) ރުފިޔާއަކީ، [illegible] [illegible] އަތުގައި އެޕީލަންޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] އެޕީލަންޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] 17 ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 73،205.88 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][14]

---

[12] ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ [illegible] [illegible] 3 (ހ)

[13] ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ [illegible] [illegible] 3 (ށ)

[14] ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ [illegible] [illegible] 3 (ށ)

(ށ) މުޙައްމަދު ހަސަންގެ އިސްތިއުނާފު

11. މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ފަރާތުން އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3494/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް 4 (ހަތަރު) ނުކުތާ ފާހަގަކޮށް، އެނުކުތާއާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ؛

11.1. ފަރާތްތަކުގެ ދެމެދު ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިންސްޓޯލްމަންޓް އުސޫލުން ގަންނަވާ ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު P1487B-01 09D "[illegible]" ލޯންޗަކީ އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތައި އިސްތިއުނާފު[illegible] ފަރާތައި ދެމެދު ވެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ގެންނަވާ އަދި އަގުގެ ތެރެއިން [illegible] އަދަދެއް (1/3 އަށް ވުރެ ބޮޑު) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ؛

11.2. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި 23 ވަނަ މާއްދާއާއި [illegible] ޚިލާފަށް ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ؛

11.3. ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ؛

11.4. [illegible] އިސްތިއުނާފު

ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވަނީކަމުގެ، އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެއްވެސް ހުށަހަޅުމަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ނެތީ، އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް [illegible] ދުވަހުން އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އެއްބަސްވުމާއިހަމައަށް ދީން އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ.

ދެފަރާތުގެ ވާހަކަ

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ 1:

12. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޯނީގެ އަގުގެ 1/3 އަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަދެއް މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން އަދާކޮށްފައިވާއިރު، ދަރުކޯޓުން ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ޙައްޤު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ނަމުގައި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ޙައްޤު ނިގުޅައިގަނެފައިވާކަމަށެވެ. ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ޤާނޫނު[15]ގެ 20 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި އެނޫންގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ކޮންޓްރެކްޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާ ހާލަތްތަކުގައި ޢަމަލުކުރަންވާނީ، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ކަމަށް ބުނެފައިވާ ކަމަށެވެ. މިމައްސަލައިގައި ހިފުން އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި މުޅި ދޯނީގެ އަގު ދައްކަން 10 އޮކްޓޯބަރު 2017 އިން ފެށިގެން 32 މަސް ކަނޑައެޅިފައިވާއިރު، މިމުއްދަތު ހަމަނުވަނީސް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ޙައްޤު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އަދި މިގޮތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މުޙައްމަދު ޙަސަނަށް ލިބެންޖެހޭ ޙައްޤު ނިގުޅައިގަނެ ދޯނި މިލްކުކުރުމުގެ ޙައްޤު ގެއްލިގެން ދާނެ ކަމަށެވެ.

13. ރައްދުގައި ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަގު އަދާކުރަންޖެހޭ މުއްދަތަކީ 32 މަސްދުވަސްކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މަދުން އަގު ދެއްކުން ތާޚީރުކުރާތީ، އެންމެފަހުން 32 މަސް ހަމަވުމުން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިވާތީ [illegible]

---

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

އެއްބަސްވުމުގެ ވަކި މުއްދަތެއްކަން އެކަނި ބަލައި ހުރަހަކާފައިވާ ހުރަހެއްކަމުގައި ކަމަށެވެ. އަދި ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުޠުގެ 20 ވަނަ މާއްދާއަކީ އެއްބަސްވުމުގައި މުއްދަތެއް ކަނޑައެޅިފައިނުވާ ހާލަތުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ މާއްދާއެއްކަމަށެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް މިމައްސަލައިގައި ވަކިންވަކިން ދެފަރާތަށް ކުރި ދެއްކުމަކީ، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުޠަކީ މާއްދާއެއްކަމަށެވެ. އަދި މިމާއްދާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށް މުޙައްމަދު ޙަސަން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދައުވާކުރެވިފައިވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދެފަރާތުގެ އެއްބަސްވުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެވިފައިވަނީ ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ 2:

14. މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ވަކީލުން ހިންގުމުގެ ތަފްސީލުގައި ބުނެފައިވަނީ، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުޠުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއަކު ހަރަދާ އަދާކުރުމުން ކުރުމަށް ފަރާތުން ގެއްލުންތަކަށް އެއްބަސްވުމުން ފަސްކުރެވިދާނެ ކަމަށާއި، އެގްރީމަންޓްގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޮންޓްރެކްޓް ހިންގުމުގެ ގޮތުން ބަދަލު ދެއްކުމާއި ކަމަށެވެ. މިދެމާއްދާގެ ދަށުން އެއްބަސްވުމުގައި އެއްބަސްވުން ނިމުމުގެ ބަދަލު ބޭނުންކުރަންވާނެ، އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދެފަރާތަށް އެގޮތަށް މުއްދަތު ހަމަވުމުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަށްފަހު، ބަދަލުގެ ދެމާއްދާގެ ތަޢާރުޟް ކަމަށެވެ.

15. ޢަބްދުالله ޝަރީފުގެ ވަކީލު ބުނެފައިވަނީ، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުޠުގެ[16] 5 ވަނަ މާއްދާއަކީ، އެއްބަސްވުން ފަސްކުރުމަށް ދެފަރާތް މާއްދާތަކާއި، މިމާއްދާ ތަފްސީރުކުރުމަށް ބެލުމަށް ފަރާތްތަކަށް ކަމަށެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައިވާ ފަދައިން ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާކަމަށް މުޙައްމަދު ޙަސަން ދިން ކޯޓުގައި އެއްބަސްވެފައިވާތީ، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުޠުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ދެއްކުމަށް ނުވެއްޖެ ކަމަށެވެ.

---

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ 3:

16.މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި މުޙައްމަދު ޙަސަން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި އަގު އަދާ ނުކުރާނަމަ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނިކޮށް މިމާއްދާއާ ޚިލާފަށް ސިވިލް ކޯޓުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ މިމާއްދާއާއި ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ.

17.ޢަރުޟުގައި ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާއި 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފައިސާ ނުދައްކާތީ ތަކުރާރުކޮށް އެންގުމަށްފަހުވެސް އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] މިމާއްދާއާ [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން އުވާލުން [illegible]، [illegible] އެއްބަސްވުމާ [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] އަނެއްފަރާތުން [illegible] [illegible] ނުޖެހޭނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **[illegible] [illegible] ސަރވިސަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[17] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ 4:

18. އިސްތިއުނާފު ހަތަރު ވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވަނިކޮށް އެ ހުށަހެޅުމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމެއް ނެތި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ.

19.ޢަރުޟުގައި ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެފަދަ [illegible] [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށެވެ.

މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން އިތުރު [illegible]

20.ސިވިލް ކޯޓުގެ 3494/Cv-C/2018 މައްސަލައިގައި އެކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނުގެ ރޫޙާއި، އަދި އެޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި، 20 ވަނަ މާއްދާއާއި، އަދި 23 ވަނަ

---

[17] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާ

މާއްދާގެ (ހ) އަށާއި އަދި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާއާއި ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމާއެކު، ދަޢުވާގެ ޙުކުމް ޞަރީޙަށް ބާޠިލުކޮށް މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށެވެ.

ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުގެ ފަރާތުން އުޒުރުތައް

21. މުރާފިޢު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ، އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކުގެ ގޮތުގައި ބަޔާނުގައިވާ ނަކަލު ނުކުތާތަކަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމާއެކު، މުރާފިޢު ޙަސަން އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވެފައިވާ ކަމަށް އިޢުތިރާފުވެފައިވާތީއާއި، މަދަނީ މަރަސް ފައިސާ ނަގުދުކޮށްދޭ ސަބަބުން ވެފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުމަށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި އެއްބަސްވުމައްޓާ، ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ކުރި ދަޢުވާގައި އުފުލިފައިވާ ގޮތަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު، ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުއަށް ނަގައިދިނުމާއި އެކު، ފަހުން ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުއާއި ހަވާލުކުރުމަށް މުރާފިޢު ޙަސަނުއަށް އަންގައި، މައްސަލަ ނިންމައި ދިނުމަށެވެ.

(ށ) ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުގެ އިސްތިއުނާފު

22. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3494/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ ޢަބްދުﷲ ޞަބީރުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވައިދެއްވި އެންމެ ނުކުތާއެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާއަކީ؛

22.1. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުވެފައިނުވާ، މުރާފިޢު ޙަސަން އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުޠު މާއްދާތަކާއި ކަނޑައެޅިގެން ޚިލާފުވެފައިވާ ކަމާއި، އަދި ފަހުން މުރާފިޢު ޙަސަންގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ބޭއްވިގެން ފަހުން މަރާސް ޙަވާލުކުރެވުނުތާ އެތަން މަސްދުވަހާއި ފާއިދާވެފައިނުވާކަމުން، މުރާފިޢު ޙަސަން އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފު ވުމުގެ ސަބަބުން ސީދާ މުރާފިޢު ޙަސަންގެ އެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ޢަބްދުﷲ ޞަބީރަށް ދިމާވާ އަދި ދިމާވުނު ގެއްލުމުގެ ބަދަލު

އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތް ނުކޮށް، އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

23. [illegible] ތަފްސީލުގައި އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، [illegible].

24. ރައްދުގައި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، [illegible] [illegible] 10 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]

25. މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން މުޙައްމަދު ޙަސަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]

ކަނޑައެޅުއްވުމާއި، ދަޢުވާގައި [illegible] ގޮތުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގައި ފައިސާ ޢަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ދެއްކުމަށް ޙުކުމް [illegible] މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށެވެ.

މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތް

26. ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ 3494/Cv-C/2018 އެކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] 5 ވަނަ މާއްދާއާއި، 20 ވަނަ މާއްދާއާއި، އަދި 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އަދި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާއާއި ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، [illegible] [illegible] ސަޢީދަށް [illegible] މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށެވެ.

ހައިކޯޓުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން

ޝަފަހީ މުރާފަޢާ

27. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3494/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން މިކޯޓުން [illegible] ނަންބަރު 2019/HC-A/298 އަދި 2019/HC-A/305 ޤަޟިއްޔާގައި، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުންނާއި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ވަކީލުން ޝަފަހީ މުރާފަޢާ [illegible].

28. އެގޮތުން، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ބުނެފައިވަނީ، އަދިވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، 3 ދުވަސްތެރޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ޙަސަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަފަހީ މުރާފަޢާގައެވެ.[18]

29. މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ވަކީލުން އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ބުނެފައިވަނީ، ދަށުކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/305 ޤަޟިއްޔާގައި ދަށުކޯޓުން [illegible] [illegible]، [illegible]

---

[18] ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން ހުށަހަޅާ 2019/HC-A/298 ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާ "ޝަފަހީ މުރާފަޢާ ޚުލާޞާ"ގެ ނަންބަރު 7

ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްފައިވާ ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P1478B-01 09D "އަލިމަސް ފޮނި" މުޙައްމަދު ޙަސަން އާއި ހަވާލުކުރުމަށް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުއަށް އަންގައި އެ އެންގުމަށް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ޢަމަލު ނުކޮށްފިނަމަ އެކަން ތަންފީޛުކުރުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ މައްޗަށް އަންގައި އަމުރުކޮށްދިނުމުގެ ޝަރުޢީ އަމުރަކަށެވެ.[19]

30. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] ގުޅިގެން ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، ވަގުތީ އަމުރު ގުޅިގެން ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ދެވުނު ފުރުސަތުގައި، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން އަލިމަސް [illegible] މިހާރު [illegible] ކަމަށާއި، ވަގުތީ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، މިހާރު ވަގުތީ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] ނެތްކަމަށެވެ.

31. އަދި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، އަލިމަސް ފޮނި ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ގެންގޮސްފައިވާތީ، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ފަދައިން، ވަގުތީ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ވަގުތީ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] ނެތްކަމަށެވެ.

32. [illegible] [illegible] ފަދައިން ވަގުތީ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި [illegible] [illegible]، [illegible] ވަގުތީ އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]

33. މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކާއި ގުޅިގެން ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[19] މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން [illegible] 2019/HC-A/305 ގެ [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]"ގެ ނަންބަރު 7

34. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އިސްލާމިކް ބޭންކު ވ. ހައުސިންގ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން**[20] **ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާއާއި ހަވާލާދީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަލީ**[21] ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤު ކޯޓުން ދޭންވާނީ، އިސްތިއުނާފުކުރަން ހުށަހަޅުމަށް ހުއްދަ އެދިގެން ވީމާ ކަމުގެ މައްސަލަތަކުގައި އެކަށީގެންވާ، އެދިގެން ވީ ކަމާ މައްސަލައެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި އިސްތިއުނާފު ކުރަން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ހުށަހަޅައިގެން ގެނުވިދާނެ ކަމުގެ އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތެއް އޮތް ވާނީ ބަޔާނެއް ހިމެނޭކަމުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނަމަ ކަމުގައި އެމައްސަލައިގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

35. މިއުސޫލު މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރަން ބަލާއިރު، މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ވަކީލުން 4 ނުކުތާއެއް ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، އެނުކުތާތަކަށް ވަކިވަކިން ގޮތުން، އެނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުން ބަހުސް ސާފު ނުކުރެ. އެހެންނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުގެ 4 ނުކުތާ އެކެ އެއީ ހުކުމުން، ވަކިން މައްސަލަތަކެއް އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާއި ދެވަނަ ނުކުތާ އަދި ބުރުން މި އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަ ބަހުސް އޮތްކަމުން ބަލައިފީމެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި އަދި ޢަދާލަތުގެ ދިފާޢުގައި މުއްދަތު ހަމަހަމަކަމުގެ އަދި އަދު ޢަދާލަތުގެ ޤާނޫނީ ބައެއް މުހިންމު ބަހުސްތަކެއް ވަކީލުން އަދާކޮށްފައިވާކަން އަދި އިޖުރާއާތުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި އަދި ޢަދާލަތުގެ ބަލަން ދިފާޢުކުރަން ކަނޑައަޅާފައިވާކަން ސިވިލް ކޯޓުން މި އިޖުރާއާތުން ބޭނުންކޮށްފައިވާ ވާނީ އިސްތިއުނާފު އެއްގޮތެއްނުވެއެވެ.

ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަންތައްތައް

36. އިސްތިއުނާފުގައި މިމައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން އިޖުރާއީ ގޮތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކާ ބަލާއިރު، މި ސަޢީދުގެ ކުރިމަތިގައި އޮތް

---

[20] 2019/SC-L/91 ޕެރެގްރާފް 10

[21] 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 10

[illegible]؟

[illegible] އުސޫލުތައް

37. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] މ. [illegible][22] މައްސަލައިގައި [illegible][23] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]. މިއީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] މައްސަލައިގައި [illegible].

38. [illegible][24]

39. [illegible]

---

[22] [2021] SC 52

[23] [illegible] (1) [illegible] (2) [illegible] (3) [illegible].

[24] 2019/SC-A/35 މައްސަލައިގެ ފަގުރާ 41

[illegible] ހަމައަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.[25]

ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުން ބެހޭ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] އަލިއަޅުވާލުން

40. މުޙައްމަދު ހަސަންގެ އިސްތިއުނާފު ބިނާ ކުރާ މައިގަނޑު ނުކުތާއަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] އަގު އަދާކުރުމަށް 32 މަސްދުވަސް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި 32 މަހުގެ މުއްދަތު ހަމަ ނުވާކަމަށެވެ.

އަގު އަދާކުރަންޖެހޭ މުއްދަތުގައި [illegible] [illegible]

41. [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައި[26] [illegible] އަގާއި އަގު އަދާކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> 5. މިއެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] 4,200,000.00 ([illegible] [illegible]) ރުފިޔާއެވެ.
>
> 6. މިއެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1,000,000.00 ([illegible]) ރުފިޔާ [illegible].
>
> 7. މިއެއްބަސްވުމުގެ 6 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3,200,000.00 ([illegible] [illegible]) ރުފިޔާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 100,000.00 ([illegible]) ރުފިޔާ [illegible] [illegible] 32 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފައިސާ ދައްކާ [illegible].

---

[25] 2019/SC-A/35 [illegible] [illegible] 43

[26] [illegible] [illegible] "09-D" P1487B-01 "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] 10 [illegible] 2017

S. މިއެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ފައިސާ ގެންނަ ފޮނުވުމާއި ފިޔާ ފޮނުވުން
އަދާކުރަމުންދާ ވިޔަފާރީގެ ނަމުގައި އިސްލާމިކް ބޭންކުގައި ހުޅުވާފައިވާ އެކައުންޓް ނަންބަރު
1000-1005S29S-03-901 އެކައުންޓަށް ކޮންމެ މަހެއްގެ 25 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން އަދަދަށް
ދައްކާ ފައިސާ ގެންދާނީ، ފައިސާ ދައްކަމުންދާ ފަރާތުގެ ޝަރުޠު ވިޔަފާރިތަކުން ކުރަންޖެހޭނެއެވެ.

42. މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ބަދަލުގައި ބުނުއްވުން މާއްދާތަކުގެ ތެރެއިން 7 ވަނަ މާއްދާގައި ފައިސާ ދައްކައި ހަމަކޮށްދޭން ޖެހޭނީ "ގިނަވެގެން 32 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި" ކަމެވެ. އެހެންކަމުން މިމުއްދަތު ހަމަ ނިޔަލަށް އަދި އަދާކުރުމުގެ މާއްދާގެ ޚިލާފު ކަމަށް ނުބެލެވޭން ކަމަށް މުޙައްމަދު ޙަސަން ދެކެއެވެ.

43. ބުނުއްވުން 7 ވަނަ މާއްދާގައި "ކޮންމެ މަހަކު މަދުވެގެން" ދައްކަންޖެހޭ މިންވަރެއް ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ 100،000.00 (އެއް ލައްކަ) ރުފިޔާއެވެ. އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރި ދުވަހު ދައްކަންޖެހޭ 1،000،000.00 (އެއް މިލިއަން) ރުފިޔާ އުނިކޮށް ބާކީ ދައްކަންޖެހޭ ކޮންމެ މަހަކު މަދުވެގެން ދައްކަންޖެހޭ މިންވަރުގެ ގޮތުގައި ދައްކަމުން ހަމަކޮށް ނިމޭނީ 32 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. އެހެންކަމުން، މިމާއްދާއިން އެކުލަވައިގައި ހިމެނުން ނަމަވެސް ފައިސާ ދައްކަމުން 32 މަހުގެ ތެރޭ މުޙައްމަދު ޙަސަން އެއް ފިހާރަތުގެ ބަދަލުގައި އިންސްޓޯލްމަންޓް އުސޫލުން ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންވަރެއް ދައްކައި އަދި އަދާކުރަން ނިންމުމަށް ފުރުޞަތު އެއްބަސްވެފައެވެ. މިއެއްބަސްވުމުގެ އަދި އަދާކުރުމުގެ އިތުރުލާޒިމު ހިމެނިގެން ބަލަހައްޓާ 32 މަސްވަންދެން މުއްދަތުކުރުމަށް ގާއިމުކުރުމުގެ ގޮތުގައި ގަނޑުއަޅައިދިނުމުގެ މުޢާމަލާތުގެ މުއްދަތު ވިޔާ ފަރާތަށް ވިޔަފާރި ހަދައިދޭން ގަބޫލުކުރި ކަމަށް ކޮންމެ މަހަކު ނޫން ނުވާނެއެވެ.

ބަދަލަށް ދީ ދިނުމާބެހޭ ގޮތުން

44. ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަދި އަދާކުރުމީ ހާލު ބަދަލުދިނުން ހިނި ސާބިތުކުރާ ކަމުގެ ބަޔާން، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި އެއްބަސްވެވިފައިވަނީ "އަދިމަސް" ދޭން

ވިއްކާލުމުގެ މުޢާމަލާތްތަކެވެ. މިއެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މުޙައްމަދު ޙަސަން ޢަލީ މުޤާބިލުގެ ގޮތުގައި ދިނީ އުޖޫރަތުގެ. ޢަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ދީ މުޤާބިލަކީ ގޯތީގެ އަގެވެ.

45. އިންސާފުވެރިކަމުގެ އުސޫލުން އަދި އަދާކުރުމަށް މުޢާމަލާތްތަކުގައި، އަދި އަދާކުރުމުގައި ވަސީލަތް ޤަބޫލުކުރާ ނިޝާނަކަށް ދިއުމަށްޓަކައި ފުރިހަމަވުމެވެ. ދެފަރާތަށް އަދި އަދާކުރުމުގެ އިލްތިޒާމް ދެ ފަރާތަކަށް ބާރުލިބިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގައި އަދި އަދާކުރުން ވަސީލައިން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުން ހުއްދަކުރެވިފައިވެއެވެ. ކަމުގެ ދަށުން ދިރާސާ ނިޝާނަކީ (ނޯޓިސް) ބަޔާ ވަކަލާތް އެދިރާސާ ބޭނުންކުރަން ހުށަހެޅުމާއި ދިރާސާކުރެވެ.[27]

46. މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޙަސަންގެ ފަރާތުން އަދި އަދާލަތުގައިވާ ގޮތަށް ބަލައިލެވުނެވެ. އެއްބަސްވުމުގައި ސާބިތުވާ ގޮތުން ދައްކަންޖެހޭ 1،000000.00 (މިލިއަނެއް) ރުފިޔާ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް އަދާކޮށް ދޫކޮށްފައި ނުވާކަން ދެފަރާތުގެ ބަޔާނުން އެނގެއެވެ. މި ފައިސާ ދައްކާ ހަމަވީއިރުވެސް، ސާބިތުކުރި ޝާހިދުގެ ބިން ބަސް ފުރުން ޖަނަވަރީގައެވެ. މި ބިން ބަސްފުރުމުގައި، އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މަހަކު ދައްކަން ޖެހޭ 100000.00 (އެއްލައްކަ) ރުފިޔާ ދައްކާފައިނުވެއެވެ. އެފަދަ ފައިސާ ދައްކާފައިވާ ގޮތެއް ބަޔާނެއް، އެއްލައްކަ ރުފިޔާ ދައްކާފައިވަނީ އެންމެ މަހަކުއެވެ. ދެން އަދި އަޤްސާޠުތަކުގައިވާ ގޮތަށް ބަޔާނެއް، ބައެއް މަހު 20،000.00 (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ، 25،000.00 (ފަންސަވީސްހާސް) ރުފިޔާ ދައްކާފައިވާކަން އެނގޭ، އެންމެ ގިނައިން ދައްކާ މަހުގައި ދައްކާފައިވަނީ 73289.00 (ހަތްދިހަ ތިން ހާސް ދުއިސައްތަ އަށްޑިހަ ނުވައެއް) ރުފިޔާއެވެ.[28] އެހެންކަމުން، ޤާނޫނީ ގޮތުން އެއްބަސްވުމާ މުޚާލިފަށް ޙަސަން އަދި އަދާކުރަމުން ނުދެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ދިރާސާކުރެވުނު ކަންކަން ކަމުގެ ދަށުން

---

[27] 2019/SC-A/85 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ 46 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[28] ޝަރީޢަތުގެ އަދި އަދާކުރުމަށްވާ ގޮތް ސާބިތުކުރުމަށް އެންމެހާ 2 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅުއްވި ލިޔުން އަދި ބޭންކް އިސްޓޭޓްމަންޓް ބަލާއިރު ސާބިތުވެއެވެ

އަދާކުރަންޖެހޭ މިއިންތިޒާމް ކޯޓުތަކުގައިވާ އުސޫލުން އަދާކުރުވައިފައިނުވާ އެންމެ [illegible] އެވެ.
[illegible] މިއީ ނިސްބަތުން ޤާނޫނު [illegible] ޚިލާފެވެ.

47. ވަކިކަމެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތަކަށް ކުރަމުން ގެންދިއުމަށް ފެށިފައި ހުންނަ އެއްބަސްވުންތަކުގައި، ޖިނާއީ ފަރާތުން ބައެއް ކަންކަން ނުކުތާ ހުރުމުގެ ސަބަބުން ކުރިއަށް އޮތް މުއްދަތުގައި އެކަން ކުރިއަށްދާން ކަމުގެ [illegible] ސުލޫކު [illegible] ހަރަކާތްތަކުގައި އެއީ ބަދަލުން ހުރި ސީރިއަސް މީހާއެއް ކަމަށް ބަލައި، [illegible] [illegible] ކަމަށް ކޯޓުން [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ބެލުމުގައި ވެސް ސިޔާސަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލެވެ.[29]

48. މިމައްސަލައިގެ ދަށުން ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ، މިފަދަ ދައުލަތުން މުޙައްމަދު ހަސަނުގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާކަމެވެ.[30] ސަޢީދުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ނެތެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަކީ، އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން 28 މެއި 2018[31] އެއްބަސްވާ އެއްގޮތަށް ފައިސާ [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަންގައި، އެއްބަސްވުން ތަތުބީޤުކުރުން އަދި [illegible] ނަމަވެސް މުޙައްމަދު ހަސަނުގެ ފަރާތުން މައްސަލަ ހައްލުކުރުމަށްޓަކައި މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދިޔަކަން އެނގެން ނެތެވެ. އަދި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޑިސްޕިއުޓް ރިޒޮލިއުޝަން މަރުކަޒުގައި ވެސް މިއީ ހައްލުކުރުން ނުވި މައްސަލައާއި ކަމަށް ބުން ސަޢީދުން މައްސަލަ [illegible] ފައިސާ [illegible] [illegible] ނެތެވެ. އަދި، މިކޯޓުގެ ސަޢީދުގައި އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ، ނޯޓިސް ފޮނުވާފައިވާ ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން [illegible] އަދި، މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ނިމުން އިރު، އެއްބަސްވުމުން 17 މަސް ދުވަސް ހިނގާފައިވާތީ، އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުތުގައި (ނޯޓިސްގެ ވަގުތު) އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބަދަލުގެނެސްފައިވާކަން އެނގެން ނެތެވެ. ދަށު ކޯޓުން

---

[29] 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 47

[30] ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ނުކުތާގެ 3 (ހ)

[31] އެއްބަސްވުން ޓާމިނޭޓްކުރުމުގެ ނޯޓިސް – 28 މެއި 2018 – [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ އެނެކްސް 3

ދިނަން ފާހަގަކޮށް އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އުޖޫރަތުގެ އަގުގެ ގޮތުގައި އެދިނދުން ދެއްކިފައިވަނީ، އަގުގެ 50 އިން ސަތޭކައަށް ވުރެ ކުޑަ އަދަދެއް ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ ކުރިއަށްހުރި ދުވަސްތަކުގައި އިތުރުވާތީވެ އަދި ކުރުމުގެ އަގުނުކަމާ ދުރު ސާބިތު އެއްވެސް ކަމެކެވެ.

49. މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ވަކީލުން ކޯޓަށްވީ އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބު ނުކުތާގައި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި ހިމެނޭ ބަޔާންކުރުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުމެއްވާނަމަ އެކަން އެންގުމުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުދޭންވާނެކަމަށް ބަޔާންވެފައިވުމުން، އަގު އަދާ ނުކުރިނަމަވެސް އެއްބަސްވުން ބާޠިލުނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އާންމު އުސޫލަކީ، އެއްބަސްވުމުގެ ޚިލާފަށް މާއްދާއަކާ ޚިލާފުވެއްޖެނަމަ އަދަބުގެ ތަފްސީލު އިޖާބަދެއް/ ބަދަލު ދިނުން ގޮތެއް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، އެފަދަ ޙާލަތުގައި، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް ދަޢުވާ ނުކުރެވޭނެ ސަބަބަކަށް ހިފޭނެކަން ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިދަޢުވާ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ފަރާތުގެ ޝަރުޢީ އަދުލުކުރި ގޮތުން، އެއްބަސްވުމުގެ ނަތީޖާއަށް ބަލާއިރު ދަޢުވާގައި ފަރާތުގެ އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި އަދި އިސްތިޢުނާފުގެ ގެއްލުމުގެ 20 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަންގައި 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅުކުރުމަށް ފުރުޞަތުދީފައިވެއެވެ. މިގޮތަށް ރަނގަޅުކުރުމާމެދު ސަރަޙައްދު ދުރުވިއްޔާ ހަމަޖެއްސިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން 28 މެއި 2018 ގައި ފޮނުވި ސިޓީގައި މިފަދައިން ގެއްލުންވާކަމަށް ބަލާނެކަމަށް 30 ދުވަހުގެ ފުރުޞަތެއް ދީފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ރައްދުގައި މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ވަކީލުން ފިޔަވަޅު އަޅާފައިވާކަން އެނގެން ނެތެވެ. އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން ސިޓީއެއް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވަނީ، 07 އޮގަސްޓު 2018[32] ގައެވެ. މިމުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން ނުވަތަ އަގު އަދާކުރުމަށް މުޙައްމަދު ހަސަންގެ ވަކީލުން އަމަލެއް ކޮށްފައިވާކަން އެނގެން ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ އަދާކުރުމަށް އޮތް އިތުރުޙައްޤު ނުވަތަ އަދާކުރުމުގެ ނިޔަތް / ފާހަގަކުރަން އޮތް ކަމާ ގުޅޭ ސާބިތު އެއްވެސް ކަމެކެވެ.

---

[32] އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ވަކީލުން ސިޓީއެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ތާރީޚް ކޯޓުގައި ބަލައިލުމުން ވަނީ

އެހެންކަމުން، ޝިކާޔަތުގައި އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގައި އަގު އަދާ ނުކުރުމުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭންވާނެ ކަމަށް [illegible]، އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި ނުފެނެއެވެ.

50. ބުނެވުނު އެންމެހައި ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، މި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، އަގު އަދާކުރުމުގެ މިންވަރުގެ ތެރެއިން ފުރިހަމަ [illegible]، ހިސާބުތަކުން [illegible]. މައްސަލަ [illegible] އަގު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި [illegible].

ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުން

51. މިމައްސަލައިގައި ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެ [illegible]، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު. ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ [illegible] [illegible] ބަދަލަކީ، މިއެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން [illegible]، ޝިކާޔަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ގެއްލުމަށް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު [illegible] [illegible] [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު [illegible] [illegible].

ގެއްލުމުގެ ބަދަލު[illegible] [illegible] [illegible] އުސޫލު

52. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][33] [illegible] [illegible]

---

[33] [2021] SC 52

ހުސްނުއްސުލޫކުގެ ދައުރުގައި ތަފްސީލުކުރާ ބައްސިޔާރުކުރުން ބައްޓަންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ފަރާތްތަކުގައިވާ ވާޖިބު، ޚިލާފުވުން ކޮންޓްރެކްޓެއް ޖަހައިފިނަމަ ޝަރުތުތަކާ ޚިލާފުވާ ފަރާތްތަކުގެ ކަމަކަށް ދެ ބާވަތެއްގެ އިލްތިޒާމުތައް އޮންނަ ކަމަށްބަލާ އެއީ: (1)އަސާސީ އިލްތިޒާމު[34] (2)ސާނަވީ އިލްތިޒާމު[35] އެވެ.

53.އާންމު އުސޫލަކީ، މައުސޫލު ފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުމުގެ ކުރިން އަދާކުރަންޖެހޭ އަސާސީ އިލްތިޒާމުތަކުން ޚިލާފުވާ ފަރާތްތަކުގެ ބަދަލު ދިނުމެވެ. އެހެ ފަރާތައި، ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުމާ ހަމައެކަނި ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް އައުމަކުން ނުކުތް ހުރި ކަންކަން ކުރަން ތަޢާރަފުވެއެވެ. ނިމުމަކަށް އެކަމާ ގުޅިގެން ވެސް ކަމެއް ބޭނުންވާ ފަރާތަށް ބަދަލު ދިނުން ލާޒިމުވާނެ އެ ފަރާތް އަމަލުގާ ލިބިގެންދާ ކަމެއްގެ ހައްގުތަކެވެ. އެ ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުމަށް ފަހު ކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ކޮންޓްރެކްޓް ހިލާފު ނުވި ކަމަށްކަމަށް ބަލާނެއެވެ.[36]

54.ސާނަވީ އިލްތިޒާމަކީ، އަސާސީ އިލްތިޒާމު އަދާނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ގެއްލުމަށް ބަދަލު ދިނުން ލާޒިމު ވުމެވެ. ކޮންޓްރެކްޓު ނިމުމަކަށް ގެނައުމާ އެއްކޮށް ހިފެހެއްޓުން ފަރާތެއްގެ ކަމަކަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުމުގެ ސާނަވީ އިލްތިޒާމު އުފެދެއެވެ. އެ ގޮތުން، ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭންޖެހޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުމުގެ ކުރިން ފޯރުވާ ޚިދުމަތެއްގެ ބަދަލު ދިނުމާއި، އެ ކަންކަން ނުކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ލިބޭ ގެއްލުމާއި، ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައުމާ ގުޅިގެން މުސްތަޤްބަލުގައި އަދާކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ގެއްލުމާ ހިމެނެއެވެ.[37]

55.ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން އަނެއް ފަރާތަށް ގެއްލުން ނަގައިދޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރަކީ، އެ ކޮންޓްރެކްޓާއި ޚިލާފުވުމަކުން އަނބުރާ ހޯދޭނެ ކަމަށްބަލާ، ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުނުވާ ފަރާތް ހުރީ ގޮތުން ހުރިހާ ކަމަކާ ބެހޭގޮތުން ގޮތަށް ގެނައުން ހިމެނެއެވެ.[38] ކޮންޓްރެކްޓާ

---

[34] އަސާސީ އިލްތިޒާމަކީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ދަށުން އެކި ފަރާތަކަށް ކުރަން ޖެހޭ ކަންކަން ކުރުމުގެ ވާޖިބު ކަމަށްވާ ކަންތައްތަކެވެ.
[35] އަސާސީ އިލްތިޒާމު އަދާނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ގެއްލުމަށް ބަދަލު ދިނުން ލާޒިމުވުމެވެ.
[36] 2019/SC-A/85 ގަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 63
[37] 2019/SC-A/85 ގަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 65
[38] 2019/SC-A/85 ގަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 82

ހިލާފުނުވާ ފަރާތް މާލީ ގޮތުން ހުންނާނޭ މަޤާމާ ވީހާވެސް ގާތަށް ގެންގޮސް ދިނުމުގެ މާނައަކީ ކޮންޓްރެކްޓާ ހިލާފުނުވާ ފަރާތް ކޮންޓްރެކްޓުގެ [illegible] [illegible] ވިޔަފާރީގެ މަންފާ [illegible] ލިބިދިނުމެވެ.

56.މިގޮތުން ބަދަލު ނަގައިދިނުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނު[39]ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ގައި ބުނާ ސީދާ ގެއްލުމަކީ، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާ ކޮންޓްރެކްޓުގައިވާ ކަންތައްތައް ނުކުރުމުން ނުވަތަ ފުރިހަމަ ނުކުރުމުން ލިބުނު ގެއްލުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނު[40]ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ގައި ބުނެފައިވާ ނުސީދާ ގެއްލުމުގެ ވާހަކައެވެ. ނުސީދާ ގެއްލުމަކީ، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާ ކޮންޓްރެކްޓުގައިވާ ކަންތައްތައް ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ފުރިހަމަ ނުކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ނުވަތަ އެކަމާ ގުޅިގެން ލިބިފައިވާ ގެއްލުމެވެ.

57.މިގޮތުން،ސީދާ ގެއްލުމާއި ނުސީދާ ގެއްލުމުގެ [illegible] ފައިސާއިން ހިސާބުކުރުމުން [illegible]، ސީދާ ގެއްލުމުގެ އަދި ނުސީދާ ގެއްލުމުގެ [illegible] އަންނަނިވި އަދަދުތައް ކޯޓުން އަމުރުކުރަން ޖެހޭ ކަންތައްތައް [illegible] ފާހަގަކުރެވިދާނެއެވެ. އެކަންކަމުގެ ތެރޭގައި، (ހ) މަސްއޫލު ފަރާތުން ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމުތައް އަދާކުރަން ނުޖެހުމުގެ ސަބަބުން ސަލާމަތްކުރެވުނު ހަރަދު. (ށ) މަސްއޫލު ފަރާތުން ގެއްލުން ކުޑަކުރުމަށް މަސައްކަތް ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން އިތުރުވެފައިވާ ހަރަދު ނުވަތަ ލިބިފައިވާ ގެއްލުން. (ނ) ހިލާފުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ލިބިފައިވާ މަންފާތައް. (ރ) [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ގެއްލުންތަކެވެ. (ބ) ހިލާފުގެ [illegible] ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ލިބޭ ގެއްލުންތަކެވެ. (ޅ) މަސްއޫލު ފަރާތުގެ އަމަލެއްގެ ސަބަބުން [illegible] ގެއްލުން. (ކ) [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުން ނުވަތަ އެ [illegible] [illegible] [illegible]

---

[39] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

[40] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

ސަބަބަކާ ހުރެ [illegible] ގެއްލުން [illegible][41] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ގެއްލުމުގެ ބަދަލު [illegible] އުސޫލަކަށް މިމައްސަލައަށް ތަޙުޤީޤުކުރުން

58. މިމައްސަލައިގައި ސިވިލް ކޯޓު މަރުޙަލާގައި އަބްދުﷲ ސަޢީދްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ގޮތަށް އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން މައިގަނޑު ދެފަރާތުގެ ކޯޓުން [illegible] އެއީ ދޯނި އަނބުރާ ރަޖާޢުކުރުމަށް އެންގުމާއި، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ދޯނި ވެސް ހަވާލުކުރުމުން ޙުކުމުގެ ސަބަބަކުން [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމެވެ.

59. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ފަދައިން، ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން އަނެއް ފަރާތަށް ކޯޓުން ނަގައިދޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މަޤްޞަދަކީ، އެ ކޮންޓްރެކްޓަށް ފުރިހަމައަށް އަމަލުކުރުން ނިމުނުނަމަ، ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުނުވާ ފަރާތް މާލީ ގޮތުން ހުންނާނެ [illegible] [illegible] ގޮތަށް ގެންގޮސް ދިނުމެވެ.

60. ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން [illegible] ހަސަން [illegible] [illegible] [illegible] (ދޯނި) ކޮންޓްރެކްޓް ބާޠިލްކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އަބްދުﷲ ސަޢީދާ ރަޖާޢުކުރުމަށް [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، އަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ދިނުން ވަންނާނެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، [illegible] ގެއްލިގެން [illegible] ހަސަންގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ދަޢުވާއާ -/1,244,500ރ (އެއްމިލިއަން ދެލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރުހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާއަކީ [illegible] [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދަށް ލިބިފައިވާ [illegible]

61. މިމައްސަލައިގެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ކަނޑައަޅުމުގައި އަބްދުﷲ ސަޢީދް ދޯނި [illegible] ކުރުމަށް ކޮށްފައިވާ މަހަކަށް ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] އަދި މައްސަލަ ސަޢީދަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ދޯނި [illegible] [illegible] [illegible] ދޯނި

---

[41] 2019/SC-A/55 ޤަޟިއްޔާގެ ފިޤްރާ 87

ހަވާލުކުރުމެއް ނެތި ދޯނިން މުހައްމަދު ހަސަން [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިފައިވާ ފައިދާ އަށް [illegible]

62. މިމައްސަލައިގައި އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، އެފަދަ ދޯންޏެއް ކުއްޔައިގެން ލިބޭނެ އާމްދަނީ މާކެޓް ރޭޓުން ބަލައި މަހަކު 144،008.58 (އެއްލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް އަށް ރުފިޔާ ފަންސާސް އަށް ލާރިގެ) ރޭޓުން ދޯނި ހަވާލުކުރި ފަހުން އެހައިތަނަށް ހިނގާފައިވާ ދުވަހަށް 1،440،085.83 (އެއް މިލިއަން ހަތަރު ލައްކަ ސާޅީސް ހާސް އަށްޑިހަ ފަސް ރުފިޔާ އަށްޑިހަ ތިން ލާރި) ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ލިބިގަތުމަށެވެ. އަބްދުﷲ ސަޢީދު ގެ އިސްތިއުނާފު [illegible] ދައްކަނެވެ. މުހައްމަދު ހަސަންގެ ފަރާތުން [illegible] ގޮތުން ކޮށްފައިވާ ކަމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] އަބްދުﷲ ސަޢީދު [illegible]

• ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެފަދައިން ހުރުމާއެކު، ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3494/Cv-C/2018 ގެ ސިއްވާގައި އެކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ބަދަލުގެންނަންޖެހޭފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި ދެ ޤާޟީން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމް ކޮށްދީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމްކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނު

(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު